

Anton Sore, Geografija nekaterih delov celjske makroregije. Posebna izdaja Celjskega zbornika 1969, izdal Svet za kulturo in znanost Skupščine občine Celje, Celje 1969, 158 strani.

V posebni izdaji Celjskega zbornika 1969 sta izšli dve zanimivi razpravi celjskega geografa Antona Soreta. V prvi študiji Dobrnsko podolje in južna stran Paškega Kozjaka (str. 5-76) je z regionalno-geografsko metodo prikazan širok spekter družbeno-geografske problematike področja, medtem ko je v drugem prispevku Agrarna geografija Zgornjega Sotelskega (str. 77-155) težišče v osvetlitvi razvoja agrarne strukture in družbeno-gospodarskih odnosov, ki so povezani s tradicionalnimi zemljiško-posestnimi odnosi. Ob razčlenjevanju vsebine Soretovih študij, ko spoznavamo razvojne smeri in sploh današnja fiziognomska in notranjo strukturo obravnavanih področij, pa se nam vendarle odkrivajo številna svojstva, ki so enaka ali pa vsaj podobna na obeh področjih: Kozjaško-dobrnskem in Zgornjem Sotelstem. In prav v teh skupnih oznakah, kakor tudi v številnih, a že manj pomembnih različicah, ki so vsekakor med njimi, moramo iskati tiste, ponavadi tudi različne dejavnike, ki so neposredno vodili ali vsaj usmerjali celotni razvoj pokrajinske fiziognomije.

Na tem mestu se ne nameravam spuščati v podrobnejši vsebinski prikaz in v razčlenitev obeh Soretovih študijah, ker sem prepričan, da je njegovo delo našlo odzivnost v širšem krogu bralcev. Zato se bóm skušal omejiti na prikaz nekaterih drugih lastnosti, ki dajejo razpravama širšo veljavnost in pomembnost.

Kot sem že zgoraj zapisal, je Sore skušal z regionalno-geografsko metodo osvetliti obravnavani področji. Le pri drugi študiji, ki je prvenstveno namenjena poznavanju agrarno-geografske problematike Zgornjega Sotelskega, je izostal podrobnejši prikaz razvojnih smeri in možnosti neagrarnih dejavnosti. V osnovnih potezah pa je dispozicija prikazovanja, razčlenjevanja in sintetičnega podajanja glavnih značilnosti v razvojnih težnjah podobna regionalno-geografskim monografijam.

V obeh Soretovih razpravah so podane osnovne naravnogeografske karakteristike področij (relief, podnebne razmere, vodovje, sestava tal idr.). Kjub temu, da je dobro poznavanje naravnega okolja eno izmed najpomembnejših predhodnih potreb in nuj za razumevanje vplivov in učinkov človeka pri njegovem preoblikovanju, pa imam občutek, da je prav to poglavje v vseh podobnih razpravah zelo enostransko in celo pomanjkljivo obdelano. Res je, da Sore v obeh razpravah pri podajanju in obravnavi prvin naravnega okolja išče številne zveze med njimi samimi in človekom. In pri vsakem od teh ga toliko ne zanima njihova geneza, temveč vpliv v določeni stopnji pokrajinske preobrazbe kakor tudi njihove funkcije, ki so nositeljice geografskega procesa. Pri vsem tem pa vendar ne moremo mimo spoznanja, da je pri podobnih študijah prvi del v primerjavi z drugim, ki bolj ali manj sloni na lastnih proučevanjih in novih ugotovitvah, kompilatorskega značaja.

Drugi del Soretove knjige je namenjen poznavanju socialnogeografskih značilnosti obeh predelov. In v obeh primerih je kmetijstvo z vsemi vzporednimi dejavnostmi najpomembnejša gospodarska veja, ki temelji tu bolj, drugje že manj na avtarkičnih osnovah. Avtor se seznanja s posameznimi tipi zemljiške razdelitve (npr. v hribovskih predelih so celki — ponavadi odprtega tipa in drugotne grude, v nižjih področjih so prvotne grude pomešane z drugotnimi in celo z delci), z razvojem števila zemljiških posestnikov, s spremembami v velikostni strukturi zemljiških (kmetijskih) obratov, z njihovo nekdanjo in današnjo gospodarsko usmerjenostjo, pa s tipi kmetovanja in tehnologijo obdelovanja kmetijskih površin. Nadalje avtor nazorno oriše spremembe v strukturi zemljiških kultur (kategorij), in nakazuje vzroke, ki so pogojevali najrazličnejše spremembe v teh naših dveh podeželskih pokrajinah.

Prav zato, ker sta obravnavani področji odmaknjeni od sodobnega pometnega ožila in s tem od pomembnejših mestnih in gospodarskih žarišč, jima ta zatišnost in odročnost dajeta nekaj skupnih karakteristik. Te se v glavnem kažejo

v prebivalstvenem razvoju (v rasti števila prebivalstva, ki pa v zadnjem času vidno nazaduje), v močnem izseljevanju, ki pa je bilo značilno že v prejšnjih desetletjih, pa v visokem deležu kmetijskega prebivalstva, v ostarelosti kmečkih gospodinjstev, v poklicni oziroma zaposlitveni strukturi itd. V številnih prikazih značilnosti v demografskih procesih kakor tudi v gospodarskem oziru pa se pokažejo očitne razlike med posameznimi območji: med hribovskimi predeli Paškega Kozjaka in južnimi območji Bočko-maceljskega prigorja na eni strani in Dobrnskimi podoljem z obrobjem ter Slatinskimi podoljem in gričevnatim svetom južno od Roden in slednjič Zibiško-tinskim področjem. Številne in očitne razlike med njimi, ki jih avtor ugotavlja v mnogih razčlenitvah ali pa nakazuje v sintetičnih pregledih, se navsezadnje pokažejo v najbolj vzročno pogojeni podobi njihove samonikle bitnosti, ki je bila zanje tako značilna še pred nekaj desetletji.

Tudi v geografskem razvoju teh področij je čutili posredne ali neposredne učinke novodobnega industrializacijskega in urbanizacijskega vala. Znanilci teh vplivov se kažejo v depopulaciji odročnih in hribovskih predelov, v deagrarizaciji nižinskih ali vsaj bliže prometnemu ožilju stoječih naselij, kjer prihaja do pomembnega socialnega preslojevanja, v drobljenju zemljiške posesti pa v obnovi in preobrazbi kmečkih domov ali vsaj hiš, katerih lastniki čedalje bolj izgubljajo stik z obdelovanjem zemlje ter s samooskrbnim polikulturalnim kmetijstvom itd. Pa vendarle, kljub svežemu prepihu, ki čedalje bolj veje prek domačij na obravnavanih območjih, je še povsod tod vedno mogoče čutili močne korenine zaostalosti, pa najsi bo v načinu obdelovanja zemlje, v številnih oblikah vsakdanjega življenja, v navezanosti na zemljo, v počasnem dojemanju in sprejemanju sodobne gospodarske računice itd. Skratka, še vedno ni mogoče začutili skrbne roke, ki bi znala navdušiti in večino kmečkih gospodarstev popeljati na sodobne oblike gospodarjenja.

Ta spoznanja tudi avtorja samega vznemirjajo, zato poskuša ob prikazovanju trpke vsakdanjosti razmišljati o razrešitvi zagat, v katerih so se znašla obravnavana območja. Mnenja je, da bo mogoče agrarno prenaseljenost, ki je za ta območja značilna, rešiti z zaposlitvijo določenega števila ljudi izven kmetijstva, z razumno (optimalno) stopnjo mehanizacije kmetijstva, predvsem pa s sodobnim prometom povezati vsa odmaknjena in za gospodarstvo pomembna območja z večjimi središči neagrarnih dejavnosti.

Skleniti smemo z mislijo, da sta zadnji Soretovi razpravi pomembni iz več razlogov. Z njima je ponovno dokazal, da kljub temu, da ne živi in ne deluje v nobenem od obeh današnjih središč slovenske geografije, sprti spremlja in zasleduje razvoj geografske misli. S svojim delom se je lotil tistih predelov, ki so doslej bili zaradi najrazličnejših razlogov odrinjeni in odmaknjeni od našega osrednjega strokovnega zanimanja. Jezik v njegovih razpravah je razumljiv in sočen, prežet in obogaten s številnimi metaforami in ljudskimi reki. V obeh njegovih delih tudi ne zasledimo utrujajočega naštevanja števil in opisov tabel. Pisec išče povsod medsebojne zveze med pojavi, da bi si mogel bralec lažje ustvariti predstave o posameznih pojavih in procesih, kar mu seveda omogoča še primerjavo z drugimi značilnostmi. Prav zaradi teh in še drugih strokovnih nagibov bo vsakdo z veseljem segel po zadnji Soretovi knjigi.

Milan Natek

Metod Vojvoda, *Almgeographische Studien in den slowenischen Alpen.* Münchner Studien zur Sozial- und Wirtschaftsgeographie, Band 5, Kallmünz-Regensburg 1969, 55 strani, z eno sliko in 5 tabelami med tekstem in 3 barvnimi kartami v prilogi.

Že več desetletij je med slovenskimi geografi živo prisotna težnja po proučevanju našega planinskega gospodarstva. Temu gospodarskemu pojavu, ki temelji na sezonskem izrabljanju pašniškega sveta v odročnih hribovskih in sploh v gorskih predelih, je bilo že doslej namenjenih vrsta študij in razprav. Med to obilico geografskih prikazov pa smo že dlje časa pogrešali sintetičnega, predvsem pa enkratnega oziroma istodobnega pregleda nad celotnim slovenskim